

Ο ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ ΩΣ ΜΗΧΑΝΗ

ΕΝΓΚΕΛΣ. ΠΕΡΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣ (1872) - <http://goo.gl/Pogtl>

«...Αν επιδιώξουμε να εξαλείψουμε στη βιομηχανία μεγάλης κλίμακας την εξουσιαστική πειθαρχηση, σημαίνει εξαλείψη της ίδιας της βιομηχανίας, σημαίνει ότι θέλουμε να καταστρέψουμε την υφαντική μηχανή για να επιστρέψουμε στο αδραχτι...

...μιας μορφής εξουσιαστική επιβολή, ανεξαρτήτα από τον τρόπο αναδείξης του εξουσιαζόντος, και από την άλλη, μιας μορφής υποταγή, είναι συμφύτες με τις υλικές συνθήκες παραγωγής και κυκλοφορίας των προϊόντων, και μας επιβάλλονται ανεξαρτητως της μορφής της κοινωνικής μας οργάνωσης...

...οι υλικές συνθήκες παραγωγής και κυκλοφορίας που αναποφευκτά απορρέουν από τη βιομηχανία και τη γεωργία μεγάλης κλίμακας, τείνουν σε αυξανόμενο βαθμό να ενισχύουν και να επεκτείνουν αυτή την εξουσιαστική επιβολή. Είναι λοιπόν παραλόγο να εμφανίζουμε την αρχή της εξουσίας ως απόλυτα φανταστική, και την αρχή της αυτονομίας ως απόλυτα αγαθή...»

ΒΟΥΚΧΙΝ. Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΩΣ ΑΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ - <http://is.gd/aPQeMg>

«...Ο εφιαλτής της κυριαρχίας... αποκαλύπτει πλήρως την εξουσιαστική του λογική. Όπως ακριβώς η αναγκαιότητα γίνεται η βάση της ελευθερίας έτσι και η ιεραρχία γίνεται η βάση του ορθολογικού συντονισμού. Αυτή η ιδέα, που ήδη υπονοείται στο στυγνό Μαρξίανο διαχωρισμό ανάμεσα στο βασίλειο της αναγκαιότητας και το βασίλειο της ελευθερίας (έναν διαχωρισμό που αντιμαχόταν με πάθος ο Fourier) εκφράζεται ρητά στο δοκίμιο του **Engels Περι Εξουσίας**.

Για τον Engels, το εργοστάσιο είναι ένα φυσικό γεγονός της τεχνικής κι όχι ένας ειδικά αστικός τρόπος ορθολογιστικής εργασίας. Θα υπάρχει λοιπόν και στον κομμουνισμό όπως και στον καπιταλισμό. Θα διατηρείται “ανεξαρτήτα από κάθε κοινωνική οργάνωση”. Για να συντονιστούν οι δραστηριότητες

του εργοστασιου απαιτειται “πληρης υπακοη”, οπου τα εργατικα χερια στερουνται καθε “αυτονομιας”. Ειτε σε ταξικη ειτε σε αταξικη κοινωνια, το βασιλειο της αναγκαιοτητας ειναι και βασιλειο διαταγων και υπακοης, εξουσιαστων και εξουσιαζομενων.

Με εναν τροπο απολυτα συμφωνο με ολους τους ταξικους ιδεολογους απ’τις απαρχες της ταξικης κοινωνιας, ο Engels παντρευει το Σοσιαλισμο με τη διαταγη και την κυριαρχια σαν να προκειται για φυσικο γεγονος. Η κυριαρχια μετατρεπεται απο κοινωνικο γεγονος σε προϋποθεση της αυτοσυντηρησης σε μια τεχνικα αναπτυγμενη κοινωνια...» [Ελευθερος Τυπος – σ. 19]

ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ . Η ΟΥΓΓΡΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ – <http://is.gd/hungary56>

«...Το μονο νοητο οργανο που μπορει να υπαγορευσει... τους κανονες ειναι η κοινοτητα των ιδιων των εργαζομενων. Οι ομαδες εργατων και οι κοινοτητες του τμηματος, του διαμερισματος, του εργοστασιου ειναι που θα εγκαθιδρυσουν τη δικη τους την πειθαρχια και θα εξασφαλισουν το σεβασμο της (οπως αλλωστε το κανουν κι ολας σημερα, ατυπα και “μη νομιμα”).

Πραγμα που συνεπαγεται την κατηγορηματικη αποκρουση της ιδεας οτι «ο ανθρωπος προσπαθει ν’ αποφευγει την εργασια... Ο ανθρωπος ειναι ζωο οκνηρο» (Τροτσκι: *Τρομοκρατια και Κομμουνισμος*) και οτι η πειθαρχια στην εργασια δεν ειναι παρα αποτελεσμα εξωτερικου καταναγκασμου και οικονομικων κινητρων.

Στα εκμεταλλευτικα συστηματα, δεν ειναι η καταναγκαστικη οργανωση της εργασιας που αποτελει απαντηση στην “ανθρωπινη οκνηρια” - αλλα αυτη η “οκνηρια” φυσικη και κατανοητη απαντηση στην εκμεταλλευση και στην απαλλοτριωση της εργασιας.

...Αν δεχουμε την αρχη της εξουσιας των ενδιαφερομενων πανω στις δικες τους τις δραστηριοτητες και την απορριψη της διακρισης μεταξυ “μεσων” και “σκοπων”, δεν μπορουμε να θεωρουμε δεδομενα εξοπλισμους, εργαλεια και μηχανες. Δεν μπορει πια να υπαρχει θεμα να επιβαλλονται αυτα τα οργανα πανω σ’ αυτους που τα χρησιμοποιουν, απο τους μηχανικους, τους τεχνικους κλπ, οι οποιοι θα τα εβλεπαν αποκλειστικα με το σκοπο να “αυξηθει η αποδοτικοτητα της παραγωγης”, πραγμα που, σ’ αληθεια, παιει να πει: να μεγαλωσει ακομα πιο πολυ η κυριαρχια του συμπαντος των μηχανων πανω στους ανθρωπους.

...Μια τεχνικη “ουδετερη” ειναι ασφαλως αυταπατη. Μια αλυσιδα συναρμολογησης συνδεεται μ’ εναν τυπο παραγωγης

και με εναν τυπο παραγωγου - και αντιστροφως...
[εμπορευματικη παραγωγη & μισθωτα ρομποτ / χρηστικη παραγωγη & ελευθεροι δημιουργοι] Μια ριζικη αλλαγη στις σχεσεις των εργαζομενων με την εργασια τους συνεπαγεται ριζικη αλλαγη στη φυση των οργανων παραγωγης. Πρωτα πρωτα υπονοει οτι η αποψη αυτων που τα χρησιμοποιουν αυτα τα οργανα ειναι αυτη που υπερισχυει στο processus της συλληψης και της κατασκευης τους.

Ενας σοσιαλισμος της αλυσιδας συναρμολογησης θα ηταν αντιφαση στους ορους, αν δεν ηταν μια απαισια φενακη. Πρεπει να προσαρμοζουμε τη μηχανη στον ανθρωπο, και οχι τον ανθρωπο στη μηχανη. Αυτο οδηγει προφανως στην αποβολη των βασικων χαρακτηριστικων της σημερινης τεχνολογιας - αποβολη που απαιτει επισης και τις αναγκαιες αλλαγες στη φυση των τελικων προϊοντων της βιομηχανιας. Στη σημερινη μηχανη αντιστοιχει το σημερινο χαμηλης ποιτητας προιον, κι αυτο το χαμηλης ποιτητας προιον απαιτει αυτον τον τυπο μηχανης. Και τα δυο συνεπαγονται και τεινουν να αναπαραγουν εναν ορισμενον τυπο ανθρωπου...»

ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ . ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ - <http://is.gd/L8Mc0z>

[πειθαρχια, καταναγκασμος, αυτοδιαχειριση]

«...Λεγεται οτι, αν δεν υπαρχει καταναγκασμος, δεν θα υπαρχει πειθαρχια, πως ο καθενας θα κανει ο,τι του καπνισει, πως θα βυθιστουμε στο χαος. Ολα αυτα ειναι μια ακομα σοφιστεια. Το ζητημα δεν ειναι να μαθουμε αν η πειθαρχια, ή καμια φορα και ο καταναγκασμος, χρειαζονται. Το ζητημα ειναι ποια πειθαρχια, ποιοι την εχουν αποφασισει, ποιοι την ελεγχουν, με ποιες μορφες και ποιους στοχους. [Πειθαρχια προς οφελος ποιών;]

Οσο περισσοτερο οι στοχοι της πειθαρχιας ειναι ξενοι προς τις επιθυμιες εκεινων που οφειλουν να τους πραγματοποιησουν, τοσο πιο ξενες τους ειναι οι μορφες της πειθαρχιας και οι αποφασεις που αφορουν αυτους τους στοχους, και τοσο μεγαλυτερη αναγκη καταναγκασμου υπαρχει για να τις σεβαστουν. Αυτοδιαχειριζομενο συνολο δεν ειναι ενα συνολο χωρις πειθαρχια αλλα ενα συνολο που αποφασιζει το ιδιο την πειθαρχια του, και σε οριακες περιπτωσης, τις ποινες που πρεπει να υποστουν εκεινοι που την παραβιαζουν αυθαιρετα...» [σ. 223-4]

«...Ο καπιταλισμός δεν χρησιμοποιεί μια τεχνολογία, ουδέτερη καθαυτήν, για καπιταλιστικούς σκοπούς. Ο καπιταλισμός δημιούργησε μια καπιταλιστική τεχνολογία που δεν είναι καθόλου ουδέτερη. Το πραγματικό νόημα αυτής της τεχνολογίας δεν είναι καν να αναπτύξει την παραγωγή για την παραγωγή· είναι κατά πρώτο λόγο να κυριαρχήσει πάνω στους παραγωγούς και να τους υποτάξει.

Η καπιταλιστική τεχνολογία χαρακτηρίζεται βασικά από την προσπάθεια της να εξαλείψει τον ανθρωπινό ρόλο του ανθρώπου στην παραγωγή – και στις ακραίες της συνεπειές να εξαλείψει τελείως τον άνθρωπο από την παραγωγή. Το ότι σ’αυτή την περίπτωση, όπως και σε οποιαδήποτε άλλη, ο καπιταλισμός δεν καταφέρνει να πραγματοποιήσει τη βαθιά του τάση (αν το καταφέρει, θα κατερρεε άμεσως) δεν αναιρεί αυτό που λέμε. Αντιθέτα, επιτρέπει να δούμε καθαρά μια άλλη πλευρά της αντιφάσης και της κρίσης του.

Ο καπιταλισμός δεν μπορεί να υπολογίζει στη θεληματική συνεργασία των παραγωγών· αντίθετα, είναι υποχρεωμένος να αντιμετωπίζει την *εχθρότητα* τους, στην καλύτερη περίπτωση την *αδιαφορία* τους, όσον αφορά την παραγωγή. Επομένως, πρέπει ο ρυθμός της εργασίας να επιβάλλεται από τη μηχανή. Αν αυτό δεν είναι δυνατό, πρέπει η μηχανή να επιτρέπει τη μέτρηση της πραγματοποιούμενης εργασίας. Σε κάθε παραγωγική διαδικασία, η εργασία πρέπει να μετρείται, να καθορίζεται, να ελεγχεται απεξω – διαφορετικά αυτή η διαδικασία δεν έχει νόημα για τον καπιταλισμό[...]

...Υπάρχει...τέτοια διαδικασία “φυσικής επιλογής” των εφευρεσεών που εφαρμόζονται στη βιομηχανία ώστε να εφαρμόζονται, κατά προτίμηση ή αποκλειστικά, οι εφευρεσεις που αντιστοιχούν στη βασική ανάγκη του καπιταλισμού να έχει να κάνει με μια εργασία μετρήσιμη, ελεγχίμη, αντικαταστασίμη. Δεν υπάρχει καπιταλιστική φυσική ή χημεία... υπάρχει όμως μια καπιταλιστική τεχνολογία... Από τη στιγμή που η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνικής επιτρέπει την επιλογή ανάμεσα σε πολλές δυνατές μεθόδους, μια κοινωνία θα διαλέξει αναποφευκτά τους τρόπους που έχουν νόημα γι’αυτήν, που είναι “ορθολογικοί” μέσα στο πλαίσιο της ταξικής της λογικής...»

«...Ο καπιταλιστικός ανθρωπολογισμός έχει μια άμεση και συγκεκριμένη έκφραση, επειδή μεταχειρίζεται τους ανθρώπους στην παραγωγή σαν απλά μέσα, τους μετασχηματίζει σε αντικείμενα, σε πράγματα. Αλλά ακόμα και στην αλυσίδα συναρμογής, η παραγωγή βασίζεται στους ανθρώπους ως ενεργά και συνειδητά οντα. Ο μετασχηματισμός του εργατή σε απλό εξάρτημα της μηχανής (πράγμα που ο καπιταλισμός επιδιώκει σταθερά, χωρίς ποτέ να το πραγματώνει πλήρως) συγκρούεται μετωπικά με την ανάπτυξη της παραγωγής...

Απο καπιταλιστική σκοπιά, αυτή η αντίφαση εκφράζεται από την ταυτοχρόνη προσπάθεια, αφενός, να περιοριστεί η εργασία στην απλή εκτέλεση [αυστηρά καθορισμένων-χρονομετρημένων- τυποποιημένων κινήσεων- Τεϋλορισμός] και αφετέρου γίνεται διαρκής εκκλήση και προσφυγή στην εκουσία και συνειδητή συμμετοχή του εργατή, στην ικανότητα του να κατανοεί και να πράττει πολύ περισσότερα απ'όσα θεωρείται ότι πρέπει να κατανοεί και να πράττει...

Όπως είπε ένας συντροφός από τα εργοστάσια Ρένω, ζητούν από τον εργατή να συμπεριφερεται ταυτοχρόνα “σαν ρομποτ και σαν υπερανθρώπος”. Εκεί βρίσκεται μια πηγή ατελειωτών αντιφάσεων και αγώνων σε όλα τα εργοστάσια, ορυχεία, εργοταξία, και εργαστήρια του σύγχρονου κόσμου...»

«...Η συνειδητή μεταμόρφωση της τεχνολογίας θα είναι το κεντρικό καθήκον μιας κοινωνίας ελευθερών εργαζομένων[...] Η παραγωγή είναι μέσο για να εκπληρωθούν ανθρωπίνι στόχοι – ο άνθρωπος δεν είναι μέσο για να εκπληρωθεί η παραγωγή.[...] Ασφαλώς θα καταργηθούν οι εργασιακές νορμες που επιβάλλονται απεξω... Ο συντονισμός της εργασίας θα γίνεται μέσω άμεσων επαφών και της συνεργασίας. Ο ακαμπίος καταμερισμός της εργασίας θα αρχίσει να εξαλείφεται μονομιάς λόγω της ανακυκλώσης των ανθρώπων μεταξύ τομέων κι εργασιών...

Οι εργαζόμενοι, όταν αναλάβουν οι ίδιοι τη διαχείριση της παραγωγής, θα αρχίσουν να προσαρμόζουν τα μηχανήματα... στις δίκες τους ανάγκες, ανάγκες ανθρωπίνων οντων. Ο συνειδητός μετασχηματισμός της τεχνολογίας θα είναι ένα από τα κρίσιμότερα καθήκοντα... Η εργασία θα παψει να είναι “το βασιλείο της αναγκαιότητας”, θα γίνει ένα πεδίο στο οποίο οι άνθρωποι ασκούν τη δημιουργική δύναμη τους.[...]

[Μιλάμε για] ελευθερία των ανθρώπων να αποφασίζουν συλλογικά και ατομικά τι θα καταναλώνουν, πως θα παράγουν, πως θα εργαζονται... ποσο θα δουλεύουν, ποσο θ'αναπαυονται... Κι ελευθερία να διευθύνουν τη ζωή τους σ'αυτό το κοινωνικό πλαίσιο[...] Είναι αποφασείς στις οποίες ολοι θα έπρεπε να συμμετέχουν, δεν είναι αποφασείς που θα μπορούσε κανείς να τις αφήσει σε... “επαγγελματίες ειδημόνες”· πολυ γρηγορα αυτοι οι ειδημόνες θα αρχιζαν να παίρνουν αποφασείς για τα δικά τους συμφεροντα. Η κυριαρχη θεση τους στη διευθυνση της παραγωγης θα τους εδινε αμεσως εναν κυριαρχο ρολο και στη διανομη του κοινωνικου προϊοντος. Η βαση λοιπον καινουριων ταξικων σχεσεων θα ξαναμπαινε πραγματικα και αποτελεσματικα.[...]

[Δεν ενδιαφερομαστε] για την αυξηση της παραγωγης και της καταναλωσης του σημερινου τυπου. Μια τετοια αυξηση δεν θα μπορούσε παρα να οδηγησει, μεσα απο αναριθμητους δεσμους και συνδεσμους, σε περισσοτερο καπιταλισμο... Η ελευθερια δεν θα ξεπηδησει αυτοματα απο την αναπτυξη της παραγωγης. Δεν πρεπει να τη συγχεουμε με τις δραστηριοτητες του ελευθερου χρονου. (Σε μια αλλοτριωμενη κοινωνια, η “αναψυχη”, τοσο στη μορφη οσο και στο περιεχομενο της, δεν είναι παρα μια απο τις εκφρασεις της αλλοτριωσης.) Για το ανθρωπινο ον, ελευθερια δεν είναι η αεργια αλλα η ελευθερη δραστηριοτητα...»

* * *

Καστοριαδης
Ο ΘΡΥΜΜΑΤΙΣΜΕΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ [σ.155-160]
[Μαρξ, παραγωγη, τεχνολογια]

«(...) Ο ιδιος ο Μαρξ ηταν συμμετοχος του κοινωνικου φαντασιακου του καπιταλισμου. Πιστευε, οπως και η καπιταλιστικη ιδεολογια, οτι ο κεντρικος τομεας της ανθρωπινης ζωης είναι η παραγωγη. Ας μη βαυκαλιζομαστε με αυταπατες ουδεποτε στην ιστορια ο κεντρικος τομεας της ανθρωπινης ζωης υπηρξε η παραγωγη. (...)

Η κεντρικοτητα της παραγωγης είναι δημιουργημα του καπιταλισμου· αυτο το φαντασιακο που δημιουργει ο καπιταλισμος, η ιδεα οτι ηρθαμε στον κοσμο για να παραγουμε πραγματα, είναι τερατωδες. Να παραγουμε και οχι να δημιουργουμε, να κανουμε ποιηματα, να ζωγραφιζουμε, να κανουμε τρελες κτλ. Αλλα επι οκτω ωρες την ημερα να συγκεντρωνουμε ολη μας την προσοχη και τις δυναμεις στη συναρμολογηση βιδων και κομματιων ωστε να βγαινουν απο αυτη τη δραστηριοτητα πραγματα.

Αυτο είναι η φαντασιακη σημασια του καπιταλισμου, η οποια πραγματοποιηθηκε σταδιακα και την οποια συμεριζοταν

πληρως ο Μαρξ προεκτεινοντας την ακριτα στο συνολο της ανθρωπινης ιστοριας.

Ο Μαρξ συμμετειχε στην καπιταλιστικη μυθολογια της προοδου, οτι η ανθρωπινη ιστορια ειναι μια ιστορια συνεχους προοδου· πραγμα που δεν ειναι με κανενε τροπο αληθεια [παρα μονο] στο πεδιο το στενα τεχνικο και το στενα λογικο (και εκει ακομα με διακοπες). [Οπως συμμετειχε] και στον ορθολογιστικο επιστημονισμο της εποχης του, δηλ. στην ιδεα οτι η επιστημη θα λυσει ολα τα προβληματα.

[Επισης συμμετειχε] χωρις συζητηση στο φαντασμα της δηθεν ορθολογικης δηθεν κυριαρχιας του ανθρωπου πανω στη φυση, το οποιο γινεται φαντασμα και κυριαρχια πανω στους αλλους ανθρωπους , και της απεριοριστης επεκτασης αυτης της δηθεν ορθολογικης δηθεν κυριαρχιας... Σημερα ουδεις κυριαρχει στην εξελιξη της ανθρωποτητας... ουτε ο Μπους, ουτε η Γουωλ Στρητ, ουτε οι καπιταλιστες, ουτε οι επιστημονες... Πηγαινει σαν τρελο ποταμι παραγοντας συνεχως περισσοτερα πραγματα, των οποιων δεν γνωριζουμε ποια θα ειναι τα αποτελεσματα [πραγμα που] δεν μπορει κανεις να το πει ορθολογικο. (...)

Σε καμια στιγμη δεν σκεφτεται ο Μαρξ να κανει κριτικη της καπιταλιστικης τεχνολογιας. Καθαρα χεγκελιανος σ'αυτο το σημειο, πιστευει οτι η καπιταλιστικη τεχνικη ειναι η ενσαρκωση του ανθρωπινου πνευματος μεσα στα μεταλλα και τα μηχανηματα, δηλ. οτι ειναι απολυτα ορθολογικη... ενω ειναι καπιταλιστικη τεχνικη... ορθολογικη μονο σε σχεση με τους σκοπους του καπιταλισμου και οχι με μια απολυτη εννοια.

Πιστευε οτι η οργανωση του καπιταλιστικου εργοστασιου, δηλαδη της εργασιας και της παραγωγης, ειναι ορθολογικη ενω στην πραγματικοτητα δεν ειναι. Ο Μαρξ μενει τυφλος μπροστα στο πολιτικο φαινομενο της γραφειοκρατιας... διοτι οντας και ο ιδιος σχεδον οικονομιστης δεν μπορει να δει στη γραφειοκρατια παρα μονο μια οικονομικη δομη, ενω φυσικα η γραφειοκρατια, ακομα και μεσα στην επιχειρηση, ειναι μια δομη εξουσιας και οχι οικονομικη δομη.(...)

{pdf}

BOOKCHIN

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΩΣ ΑΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ - <http://is.gd/1xD9ej>

*

ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ

Η ΟΥΓΓΡΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ - <http://is.gd/hungary56>

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ [τομος] - <http://is.gd/L8Mc0z>

Ο ΘΡΥΜΜΑΤΙΣΜΕΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ - <http://is.gd/UThROX>